క రాజు కథలు
- సింగీతం శ్రీనివాసరావు

నా మాట

అపుడెపుడో - కాలేజీల కాలం. ఖాసా సుబ్బారావుగారు, గోరా శాస్త్రిగార్ల ప్రోత్సాహంతో భారతి, స్వతంత్రలాంటి పత్రికల్లో కొంతకాలం నా రచనా కేళి సాగింది. ఆనాడు రాసిన "అంత్యఘట్టం" నాటికను ఇప్పుడు కూడా ఆంధ్ర విశ్వవిద్యాలయంలాంటి చోట్ల ప్రదర్శిస్తున్నారంటే అదో తృప్తి. ఆ రోజుల్లోనే టంగుటూరి సూర్యకుమారిగారు నటించి, ప్రదర్శించిన 'చిత్రార్జున' నాటకం పాటలతో సహా రాశాను. ఈ ప్రదర్శనను పండిత జవహర్ లాల్ నెహ్రూగారు ఢిల్లీలో చూశారు. ఆ తర్వాత టామ్ బకన్ అనే స్కాట్లండ్ రచయిత దీనిని ఇంగ్లీషులో తర్జుమా చేస్తే, దీన్ని అమెరికాలో తెలుగు పాటలతో ప్రదర్శించారు. ఈ తర్వాత నేను పెద్దగా రాసిందేది లేదు. "మీ సినిమాలకి మీరే మాటలు రాస్తే బాగుంటుంది" అని జంధ్యాలగారు చాలాసార్లు చెప్పారు. ఆయన మాటల్ని కాదనలేక పుష్పక విమానం తీశాను. "మీరు పాటలు రాయండి" అంటూ వేటూరిగారు ఎప్పుడూ ప్రోత్సహిస్తూ వుండేవారు. 'భైరవద్వీపం'లో ఒకపాట ఆయన రాయాల్సుంది. ఎన్నాళ్ళకూ ఆయన దర్శనం లభించకపోయేసరికి గత్యంతరం లేక నేనే "విరిసినది వసంతగానం" పాట రాశాను. ఆ పాట బాగా రాశానని వేటూరిగారు మెచ్చుకోవడం నాకొచ్చిన పెద్ద అవార్డు.

మళ్ళీ ఇన్నాళ్ళకు కాలేజి రోజుల ఉత్సాహం మళ్ళీ పుట్టుకొచ్చింది. ఆ రోజుల్లో పింగళి నాగేంద్రరావుగారు నా చేత స్క్రిప్టు ఒక రఫ్ వర్షన్ సీన్లు రాయించేవారు. వాటిల్లోంచి ఎన్నో ఐడియాలూ, శ్రీకృష్ణార్జునయుద్ధంలో అర్జునుడి పేరు 'అజిభీధఫపావిశ్వేసకి' లాంటివి ఎన్నో వచ్చేవి. ఇంట్లో వాటిని ఫెయిర్ కాపీ చేసే పని నా అర్ధాంగి కల్యాణిది. మళ్ళీ ఆ రోజులు గుర్తొచ్చేలా ఈ కథల్ని కల్యాణే ఫెయిర్ కాపీ చేసింది. ఈ కథల్ని ఆనందిస్తూ - "ఎంజాయ్" చేస్తూ అంటే కరెక్ట్‌గా చెప్పామనిపిస్తుంది - రాశాను. చదివిన వాళ్ళూ ఎంతో కొంత ఎంజాయ్ చేస్తే మరింత ఆనందిస్తాను.

సింగీతం శ్రీనివాసరావు.

మిత్రులు సింగీతం శ్రీనివాసరావుగారికి నాకూ కనీసం 50 ఏళ్ళ పరిచయం. ఆయన భారతికి 'అంత్యఘట్టం' రాసే రోజుల్లో నేనూ భారతికి రాస్తున్నాను. దరిమిలాను ఆయన సినిమా రంగంలో స్థిరపడిన తర్వాత యిద్దరం కలిసి చాలా సినిమాల్లో పనిచేశాం. ఆయన దర్శకత్వం, వహించిన సినిమాలకు నేను రచన చేశాను. ఆయన దర్శకత్వంలో నేను నటుడిగా పనిచేశాను. ఈ రెండూ చెయ్యకపోయినా ఆయన తీసే అన్ని సినిమాల కథలూ ముందుగా నాకు చెప్పి నాతో చర్చించడం ఒక ఆనవాయితీ. నాకు వారి నాన్నగారు రామచంద్రరావుగారు తెలుసు. ఈ విషయాన్ని ఇంత విపులంగా, ముందు చెప్పడానికి కారణం - ఆయన సెన్సాఫ్ హ్యూమర్‌తో నాకు అయిదు దశాబ్దాల బంధుత్వం ఉన్నదని చెప్పడానికి.

'ఆదిత్య 369'లో నేను, టినూ ఆనంద్, అమ్రేష్‌పురీ నటిస్తున్నాం. మరొకరెవరో గుర్తులేదు. వాళ్ళ చెవులకి వైర్లు బిగించి - భయంకరంగా వయొలిన్లు వాయించే ఏర్పాట్లు చేశారు. ఆ శబ్దాలకి వారి చెవుల్లోంచి రక్తం కారుతుంది. నా చేత ఒక డైలాగ్ చెప్పించారు శ్రీనివాసరావుగారు. నా బాస్ అమ్రేష్‌పురీతో అంటాను. "బాస్, మీరు చాలా గొప్పవారు. వయొలిన్స్ ద్వారా అద్భుతమైన 'వయొలెన్స్'ని సృష్టించగలుగుతున్నారు" అని. ఇది ఎప్పుడు జ్ఞాపకం వచ్చినా గిలిగింతలు పెట్టినట్టు నవ్వుకుంటాను.

శ్రీనివాసరావుగారు రాసిన కథల్ని చదవడం ఇదే మొదటిసారి. చదివాక - మొదట నిర్ఘాంతపోయాను. కారణం మెల్లగా చెబుతాను. అవి చిన్నపిల్లల కథల్లాగ అతి సరళంగా, అమాయకంగా చెయ్యి పట్టుకుని నడిపిస్తున్న పసివాడిలాగా నడిపించుకుపోయాయి. మంచి కథకి అది మొదటి, గొప్ప లక్షణం.

కాగా, మంచి భాష నేర్పేవాడు భాష శాస్త్రికావడం, బాగా పాడేవాడు తాలం బ్రహ్మయ్య, శివ భక్తుడు కాశీ విశ్వేశ్వరయ్య కావడం, దుర్మార్గులు కోరమీసాల కోటయ్య, మిడిగుడ్ల సిద్ధయ్య కావడం - యివన్నీ చిన్నపిల్లల కథలకి ఏమి తికమకలు లేని Stylisation. ఇక్కడితో ఈ కథలకి సంబంధించిన చిన్నపిల్లల ముద్ర ఆగిపోతుంది. చదివించే గొప్ప గుణాన్ని వాక్యాల, పేర్ల సన్నివేశాలతో సాధించారని చెప్పడమే నా ఉద్దేశం. అయితే వీటికి కేవలం చదివించే గుణం మాత్రమే ఉన్నదని సరిపెట్టుకోవడానికి వీలులేదు. లోకధర్మాన్నీ, లోకం తీరునీ, సమాజ స్వరూపాన్నీ అతి సునిశితంగా, కాని సున్నితంగా వెక్కిరించే - అది కేవలం వెక్కిరింత మాత్రమే కాదని అనిపించే సెన్సాఫ్ హ్యూమర్‌ని జతచేశారు. అదీ ఈ కథల్లో రచయిత సాధించినది.

సరళంగా చదివించి, సరసంగా నవ్వించి, 'అమ్మో!' అని తుళ్ళిపడేటట్టు చేసి సమాజంలోని వైపరీత్యానికి కనుబొమ్మలు ముడివేయడమో, కత్తులు నూరడమోకాక, నవ్వుతూ గాటుపెట్టే అందమయిన ఆయుధాన్ని సానబెట్టారు రచయిత ఈ కథల్లో. ఈ ధోరణిలో మార్క్‌ట్వెయిన్, భమిడిపాటి కామేశ్వరరావు వంటి రచయితల్ని స్ఫురణకు తెస్తారు రచయిత. అసలు ఏ రచయితయినా సమాజంలో అవకతవకల్ని చూసి కళ్ళెర్రజేయడం అతని పరిధిని దాటడం అనిపిస్తుంది నాకు. కానీ వ్యగ్రతల్ని చూపి నవ్విస్తూ వాటిని పాఠకుడి స్పృహలోకి తీసుకురావడం రచయిత పరిమితిగా నేను నమ్ముతాను. No Social Problem can be solved by any writer on paper. He can only create the consciousness. హాస్యం ఆ అపశృతిని ఫోకస్‌లోకి తెస్తుంది. ఆలోచించేట్టు చేస్తుంది. అంతవరకే రచయిత పని. తరువాత ఏ పనిని చేపట్టినా అది తనదికాని పనిని నెత్తిన వేసుకోవడమే అవుతుంది.

కొట్టండి చంపండి అనేవాడికంటే, అవినీతిని నవ్వుతూ అలంకరించి, కితకితలు పెట్టే రచయిత మంచి హెచ్చరికని చేయగలుగుతాడని నేను నమ్ముతాను. ఆ పనిని చాలా బాధ్యతగా, గంభీరంగా, ప్రొఫెషనల్‌గా, తనకి వారసత్వంగా వచ్చిన సెన్సాఫ్ హ్యూమర్‌తో ప్రతీ కథలోనూ చేసి చూపించారు.

హాస్యానికి అద్భుతమైన పదును ధ్వని. కేవలం నవ్వించే హాస్యం - వెకిలిగానూ, కొండకచో వెగటుగానూ ఉండవచ్చు. కానీ సమాజశీలాన్ని చిన్న గాటుతో ఉలిక్కిపడేటట్టు చేయడం ఆరోగ్యకరమైన ఉత్తమ హాస్యం లక్షణం. వెకిలి 'ధ్వనుల'ను రాబట్టే చాలామంది రచయితలు మనకున్నారు. అర్థంలేని 'పన్'లను వాడి కంపు కొట్టించే ఘనులున్నారు. నాకు వీరందరి మధ్యా సింగీతం ప్రత్యేకంగా, విభిన్నంగా దర్శనమిస్తారు. ఈ మాట చెప్తున్నప్పుడు నా మనస్సులో మార్క్‌ట్వెయిన్ ఉన్నారు.

ఆయన ఎప్పుడో ఇండియా వచ్చారట. దక్షిణాదిన చాకలి బండమీద బట్టలు ఉతకడం చూశారట. "ఆహా! ఒక్క భారతదేశంలోనే బట్టల్తో బండల్ని బద్దలు కొట్టే విచిత్రాన్ని చూశాను" అన్నారట.

హాస్యానికి వింతకోణం, సంధించగలిగితే వింత పదునూ, సమర్థుడి చేతుల్లో వింత అస్త్రమూ కాగలదు. ఈ పనులన్నీ చేయగల నిష్ణాతుడు సింగీతం శ్రీనివాసరావు. చేసి చూపిన వేదిక - "క రాజు కథలు."

గొల్లపూడి మారుతీరావు.

(ప్రారంభం)

ఆరోహణ క్రమం

అనగనగా ఓ రాజ్యం. దాన్ని పాలిస్తున్న ఓ రాజుగారు. నిజానికి ఈ రాజుగారి పేరు అనవసరం. మా అమ్మమ్మ అనగనగా ఓ రాజని కథ మొదలెట్టేదే తప్ప ఏ రోజూ రాజు పేరు చెప్పలేదు. కానీ ఆ రోజులు వేరు. కథ బాగుంటే చాలు. రాజు పేరును గురించి ఎవరూ పట్టించుకునేవారు కారు. రోజులు మారాయి. ఇప్పుడు కథ ఎలా వున్నా సరే, అది ఏ రాజును గురించి, అతని పేరేమిటని అడుగుతారు. పెద్ద పేరైతే ఎగబడి వింటారు. పేరు లేకపోతే దాని దరిదాపులలోకి కూడా రారు. అందుకని పేరంటూ ఏదో ఒకటి ఉండాలి కనుక మన రాజును క్లుప్తంగా "క" అని పేరు పెట్టుకుందాం. ఈ "క"రాజు కథలు ఎన్నో ఎన్నెన్నో.

క రాజుగారికి ఒక మంత్రి. అతని పేరంటారా? అక్ఖర్లేదు. పేరుండవలసింది ముఖ్యులకే.

క రాజుగారు మొదట్నుంచీ కళాప్రియులు. పొద్దున్న లేచినప్పట్నుంచి సాయంత్రం వరకూ వివిధ కళలను, కలాకారులనూ ప్రోత్సహించడమే అతని నిత్య కర్తవ్యం. తిండి, గుడ్డ, కొంపలాంటి సాధారణ విషయాలను మంత్రికప్పచెప్పేవాడు. ఈ పనుల్ని మంత్రి తన ఉపమంత్రులకు పురమాయిస్తే, వాళ్ళు తమ క్రిందున్న పదహారు ఉపోస మంత్రులకు అంటగట్టేవారు. ఇలా ఆజ్ఞలు చివర వరకు ప్రాకి రాజ్యంలోకి ప్రజలంతా "ఆహా! మన రాజ్యంలో అందరూ ఆజ్ఞాపించేవారే" అని సగర్వంగా చెప్పుకునేవారు.

కళాకారులను ప్రోత్సహించడమే కాక, తనే ఒక కళాకారుడై ఎన్నో ప్రయోగాలు చేశాడు క రాజుగారు. తెల్ల కాగితం మీద తెల్ల రంగులతో "సర్వాంతర్యామి" అనే చిత్రపటాన్ని గీస్తే, అందరూ దాన్ని ఎంతగానో మెచ్చుకున్నారు. దీపాల్ని ఆర్పేసి దృశ్యాన్నంతా జనమే ఊహించుకోవాలంటూ "ఊహ" నాటకాన్ని రాస్తే, దాని ప్రదర్శనను జనం మళ్ళీ మళ్ళీ చూసి రకాకాలుగా ఊహించుకున్నారు. దేవాలయాల్లో మంత్రాలకు తాళవాద్యాలు జతచేసి తాళంలో వల్లిస్తే భక్తులు తండోపతండాలుగా వస్తారని చెప్పాడు. కానీ పూజారుల నేర్పరితనం ఈ అంతస్తును చేరుకోలేక ఈ ప్రక్రియ కుదరలేదు. ఇలా ఎన్నెన్నో రకాలుగా నూతనత్వాన్ని తీసుకురావడానికి ప్రయత్నిస్తున్న క రాజుకు ఒకరోజు ఒక అరుదైన ఆలోచన వచ్చింది.

అది తన నగరంలో మయసభను మరిపింపచేసే ఒక అపూర్వమైన భవనాన్ని కట్టాలని రాజుగారికి ఆలోచన రావడమెంత? ఆజ్ఞలు దొర్లడమెంత? మరుక్షణం మంత్రి, ఉపమంత్రులు, ఉపోప మంత్రులు, వారి పరివారం అంతా భవన నిర్మాణ కార్యక్రమంలోకి దిగారు.

రాజ్యంలోని శిల్పులు, చిత్రకారులు, భవన నిర్మాణ నిపుణులు ఎక్కడెక్కడ వున్నారో అందరూ నగరం చేరవలసిందిగా ఆజ్ఞాపించారు. ఇంతమంది కళాకారులు మన రాజ్యంలో దొరుకుతారా అని మొదట మంత్రి సందేహించాడు. తీరా చూడబోతే ప్రతివూరిలో, ప్రతివీధిలో, ప్రతి ఇంట్లో యింతో అంతో కళాకారులు వున్నారని తెలిసి మంత్రి ఆశ్చర్యపోయాడు. అన్నదానానికి వచ్చిన జనంలా కళాకారులందరూ అంతఃపుర మైదానం దగ్గర చేరారు. భవన నిర్మాణం మంత్రి ఆదేశానుసారం ఎవరెవరికెంతెంత సత్తా వున్నదో పరీక్షలు చేసి వారి వారి యోగ్యతల ప్రకారం వారికి వివిధ శాఖలలో నిర్మాణపు పనులు అప్పగించారు.

అంచెలంచలుగా భవన నిర్మాణం పునాదులతో మొదలై పై గోడలు, స్తంభాలు రూపుదిద్దుకోసాగింది. మొత్తం మీద అనతికాలంలోనే మొత్తం భవనం గదులతో సహా, ఉద్యానవనాలతో సహా, రంగు రంగుల గోడలతో సహా పూర్తయింది.

భవనంపైన శిఖరంలాగా ఒక అర్ధగోళాకారపు గోపురం కట్టారు. దానికి మకుటంలాగ ఒక కలశాన్ని నిర్మించారు. గోపురానికి చక్కటి పసుపు రంగు పూశారు. పై కలశానికి రంగు పుయ్యడం ఒకటే మిగిలుంది. దానికి బంగారు రంగు పూయవలసుంది. కానీ దానికిమాత్రం పూయవద్దని క రాజుగారు ఆజ్ఞాపించారు.

మంత్రికి అర్థంకాలేదు. సవినయంగా క రాజుగార్ని అడిగాడు. "కలశానికి ఎందుకు రంగు పూయవద్దన్నారు?"

క రాజుగారు వివరించారు.

"మంత్రీ ఇంతకాలంగా ఎందరో కళాకారులు ఈ భవన నిర్మాణంలో కష్టపడ్డారు. వారి పారితోషికాలు వారికిచ్చామనుకోండి అది వేరే విషయం. కానీ ఈ తరుణంలో మొత్తం పనిచేసిన వారిలో ఉత్తమ కళాకారుడెవరో ఎంపిక చేసి గౌరవించలని నాకనిపించింది. అందుకని ఈ భవన ప్రారంభోత్సవం నాడు ఆ కళాకారునిచే ఈ కలశానికి బంగారు రంగు పూయించి అతనికి బంగారు పతకం ఇవ్వాలని నిశ్చయించాను."

క రాజుగారి ఆలోచనకు అందరూ ముగ్ధులయ్యారు.

కాకపోతే ఎవరా ఉత్తమ కళాకారుడు? అది నిర్ణయించేదెవరు? ఆ నిర్ణయం రాజుగారు చేస్తేనే సబబు. అని అందరూ ముక్త కంఠంతో చెప్పడంతో చిరునవ్వుతో రాజుగారే ఆ బాధ్యతను స్వీకరించారు. కానీ ముహూర్తం రోజునే తన నిర్ణయాన్ని ప్రజల యెదట వెల్లడిస్తానని చెప్పారు.

భవన ప్రారంభోత్సవానికి ముందురోజు సాయంత్రం దాకా ఊరంతా ఒకే కలకలం, వాదోపవాదాలు, రాజుగారు ఎవర్ని ఎంపిక చేస్తారా అని. చివరికి చీకటి పడేసరికి తేలిన వార్త - మొత్తం పనిచేసిన వాళ్ళల్లో చివరి జాబితాలోనికి వచ్చినవారు ఇద్దరే ఇద్దరు. వాళ్ళు అన్నదమ్ములు. రంగులు పూసే ప్రక్రియలో నిపుణులు. ఇద్దరూ ప్రతిభావంతులే అయినప్పటికీ అన్నకంటే తమ్ముడే కాస్త మెరుగైన వాడని అందరూ చెప్పుకుంటారు. రాత్రయ్యేసరికి రాజుగారు తమ్ముణ్ణే ఎంపిక చేశారనే వార్త ప్రబలిపోయింది.

ఉదయభానుని కిరణాలు కొత్తరంగు పూయించుకోడానికి ఎదురు చూస్తున్న భవన గోపురం కలశాన్ని కాంతివంతం చేశాయి. కలశానికి రంగు పూసేందుకు వీలుగా గోపురాన్ని అంటుకుని కలశం వరకు ఒక ఇనుప నిచ్చెన అమర్చబడి వుంది.

ఉత్సవానికి వచ్చిన జనంతో అంతా కిటకిటలాడుతోంది. క రాజుగారు ఆగమించారు. భవన నిర్మాణంలో కృషి చేసిన వారిని అభినందిస్తూ, ఈరోజు తాము ఎంపిక చేసిన ఉత్తమ కళాకారుడిగా "అన్న" పేరు వెల్లడించారు. జనమంతా ఒక్క క్షణం నిర్ఘాంతపోయారు. కానీ ఇది రాజుగారి నిర్ణయం. అంతా మౌనం. వేదిక మీదకి అన్న వచ్చి బంగారు రంగులో ముంచిన కుంచెను చేత బట్టుకుని, నిచ్చెన యెక్కి కలశానికి రంగు పూశాడు. నలుమూలలు కరతాళధ్వనులతో మారుమ్రోగాయి. బంగారు పతకం బహూకరణతో సభ ముగిసింది.

సాయంకాలం క రాజుగారు ఏకాంతంగా వున్న సమయంలో మంత్రి ప్రవేశించి సవినయంగా అడిగాడు.

"మహారాజా! ఉత్సవం బ్రహ్మాండంగా జరిగింది. కానీ ఒక సందేహం."

"ఏమిటది?"

"ఉత్తమ కళాకారులైన అన్నదమ్ములలో తమ్ముడే ప్రతిభావంతుడని అందరూ చెప్తారు. కానీ మీరు మాత్రం అన్ననే ఎంపిక చేశారు. దీని అంతరార్థం..."

"మంత్రీ! మీరు చెప్పినమాట వాస్తవం. నిజానికి తమ్ముడే ప్రతిభావంతుడు. కానీ నిజాలు వేరు, అవసరాలను బట్టి తీసుకునే నిర్ణయాలు వేరు. అందరూ తమ్ముడి ప్రతిభను గురించి చర్చించుకున్నారే కానీ అతని తదితర అర్హతలను గురించి ఆలోచించలేదు. చిన్నప్పుడు తమ్ముడికి పక్షవాతం వచ్చి కాళ్ళు పడిపోయాయి. భవనానికి అద్భుతంగా రంగులు పూసినా అది ఒకచోటనుంచి మరొక చోటికి దేకుతూ చేసిందని అందరికీ తెలుసు. మరి ఈనాటి ఉత్సవానికి అతన్ని ఎంపిక చేస్తే అతను నిచ్చెన ఎలా ఎక్కగలడు? కలశానికి ఎలా రంగు పూయగలడు? అదే అన్న ఐతే ప్రతిభలో కొద్దిగా తక్కువైనప్పటికీ నిచ్చెన ఎక్కగలడు. ఉత్సవాన్ని జయప్రదం చేయగలడు.

చూడండి మంత్రీ! జీవితంలో ఎవరైనా సరే ప్రతిభ వున్నంత మాత్రాన సరిపోదు. నిచ్చెన ఎక్కకలిగి వుండాలి" అంటూ

రాజుగారు అంతఃపురంలోనికి వెళ్ళిపోయారు. క రాజుగారి మాటల్ని నెమరేసుకుంటూ అలాగే వుండిపోయాడు మంత్రి.

(ఈ కథలన్నీ గతంలో హాసం పత్రికలో ప్రచురించబడ్డాయి. అంతర్జాతీయంగా ఉన్న తెలుగువారందరికి చేరాలన్న ఉద్దేశంతో రచయిత ప్రత్యేక అనుమతితో పునర్ముద్రిస్తున్నాము)

(వచ్చేనెలలో మరోకథ)

Post your comments